

**Euroopa Liit
Ühtekuuluvusfond**

Eesti tuleviku heaks

MTÜ Viira vesiveski paisu kalapääsud

Viira Vesiveski kalapääs

Projekti SFOS kood 2.1.1001.14-0081

Ihtüoloogiline ekspertarvamus

Koostas: Martin Kesler

2015. a

Kalapääsu lühikirjeldus

Rajatud Viira kalapääs asub Võhandu jõe suudmest 53 km kaugusel suudmest Veriora vallas.

Algse projekti kohaselt oli plaanis rajada kalapääs jõe paremale kaldale, kuid see ei olnud tehniliselt teostatav. Uue lahendusena rajati kogu jõe laiune nn tehiskärestik endise paisu kohale. Kärestik on ca 18 m pikk ning ca 11 m lai ning lang on 0,7 m e. 3,8 %. Algselt oli kaladele kõige raskemini ületatav paisust alles jäänud palk, mis moodustas ca 0,4-0,5 m kõrge astangu. Kärestikul ühtlase langu saavutamiseks nihutati palki ca 0,2-0,3 cm võrra madalamale. Kärestiku alumine kiht koosneb maakividest ja kiviklibust ning sellele on paigutatud geotekstiil. Tekstiilile on laotud maleruudustikuna suuremaid maakive (läbimõõduga 100-1100 mm) ning ümbritsevad alad kaeti 0,2-0,4 m paksuselt väiksemate kividega. Kanuumatkajate läbipääsemiseks kujundati jõe parema kalda äärde ca 2 m laiune sügavam ja ühtlasema põhjaga nn kanal.

Hinnang rajatud kalapääsule

Läbiviidud ehitustööde üldine kvaliteet on hea ning tööde teostamisel on järgitud muudatustega projektlahendust. Kärestikul on saavutatud ühtlane lang ja planeeritud pikkus (vt. fotod). Olulisi kõrvalekaldeid ei esinenud. Voolukiirus kujunes ülejäänud kärestikuga võrreldes kiiremaks jõe parema kalda juurde jäetud kanuumatkajate läbipääsuks mõeldud kohas, sest sinna ei paigutatud voolu rahustamiseks veepinnani ulatuvaid kive.

Visuaalsel hinnangul on kärestik tervikuna läbitav kõigile Võhandu jões elutsevatele kalaliikidele. Voolukiirus võib suurte vooluhulkade puhul jõe parema kalda juures ületada 1,5 m/s ning kehvema ujumisvõimega liigid on siis sunnitud seda piirkonda vältima ja kasutama liikumiseks d kärestiku keskmist ja vasakpoolsemat.

Kogu jõe laiune kärestik on jõe nn peavooluks ja ning kalapääsu leidmine kaladele probleemiks ei ole. Lisaks on pääs on kujundatud loodusliku kärestiku

ilmeliseks ning kaladel ei tohiks pääsu läbimisel ka motivatsiooniprobleemi olla. Võldasele ja harjusele on kärestik ka sobilikuks elupaigaks.

Pääsu pikaajalise toimimise tagamiseks tuleb vajadusel kärestikule takerdunud puurisust puhastada ning vältida tuleks risuummistuste teket. Võimaliku põhjamaterjali minema uhtumist tuleb vajadusel kontrollida eelkõige jõe parema kalda juures, sest seal on voolukiirus kõige suurem.

Kokkuvõtteks

Hüdraulilised tingimused Viira tehiskärestikul on Võhandu jõe kalastiku elutingimuste suhtes sobivad ning pääs võimaldab kaladel vabalt mõlemasuunaliselt liikuda. Võhandu jõe keskjooksu ökoloogiline seisund on (paisutuste tõttu) kesine, kuid Viira kalapääs loob eeldused Võhandu jõe keskjooksu hea seisundi saavutamisele.

Fotod

